

Q.P. Code :10323

[Time: 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are **compulsory**.
2. Figures to the **right** indicate **full** marks.

- Q 1 Answer **any two** of the following:- (15)
a) Explain the characteristics of Indian labour market.
b) What are the problems faced by child labour?
c) Discuss in brief the recommendations of the Second National Commission on Labour.
- Q 2 Answer **any two** of the following:- (15)
a) Discuss the evolution of the trade unions in India.
b) Define Trade Union. What are its functions?
c) Explain the role of outside leadership in trade unions.
- Q 3 Answer **any two** of the following:- (15)
a) Discuss causes of industrial disputes.
b) Explain the concept of collective bargaining. What are its features?
c) Discuss the forms of workers participation in management in India
- Q 4 Answer **any two** of the following:- (15)
a) What is Labour Welfare? Discuss its principles.
b) Explain the social security measures existing for labour in India
c) Discuss ILO'S impact on Indian labour legislations.
- Q 5 Write short notes on **any three** of the following:- (15)
a) Problems of female labour in India
b) Labour market reforms in India.
c) Problems of trade unions
d) Industrial dispute settlement mechanism
e) Role of labour welfare officer.

Q.P. Code :10323

[वेळ:२½ तास]

[गुण:७५]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ ला खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: १५
- अ) भारतीय श्रम-बाजाराच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) बालश्रमिकांना कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागते?
- क) दुसऱ्या राष्ट्रीय मजूर आयोगाच्या शिफारशीची थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.२ रा खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: १५
- अ) भारतातील कामगार संघटनांचा उगम व विकासाची चर्चा करा.
- ब) कामगार संघटनांची व्याख्या द्या. त्यांची कार्ये कोणती?
- क) कामगार संघटनांमध्ये बाह्य नेतृत्वाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.३ रा खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: १५
- अ) औद्योगिक कलहाच्या कारणांची चर्चा करा.
- ब) सामुदायिक सौदाशक्ती ही संकल्पना स्पष्ट करा.तीची वैशिष्ट्ये कोणती?
- क) भारतातील कामगारांच्या व्यवस्थापनातील सहभागाच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- प्र.४ था खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: १५
- अ) कामगार कल्याण म्हणजे काय? त्यांच्या तत्वांची चर्चा करा.
- ब) भारतात अस्तीत्वात असलेले कामगारांविषयक सामाजिक सुरक्षितता उपाय स्पष्ट करा.
- क) भारतीय कामगार कायद्यावर आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या परिणामांची चर्चा करा.
- प्र.५ वा खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर संक्षिप्त टिपा लिहा:
- अ) भारतातील महिला कामगारांच्या समस्या
- ब) भारतातील श्रमबाजार सुधारणा
- क) कामगार संघटनांच्या समस्या
- ड) औद्योगिक कलह सोडविण्यासाठी यंत्रणा
- इ) कामगार कल्याण अधिकाऱ्याची भूमिका.